

بنام کردستان بزرگ

Under Name of Great Kurdistan

دوستان عیب نکنند که چرا دل به تودام!
باید اول به تو گفتن که چنین خوب چرائی؟

****

کتاب کرد و کردستان

نویسنده : واسیلی نیکیتین

قونسول روسیه در ارومیه

1915 - 1918

عضوانجمن آسیایی وانجمن نژاد شناسی پاریس

عضو دائمی موسسه بین المللی مردمشناسی و

عضو وابسته آکادمی سیاسی - بین المللی.

****

مترجم : محمد قاضی

1363

گودآورنده
سرهنگ چیا

فصل دهم

نهضت ملی کرد

ب). تلاشهای مربوط به سازماندهی نهضت ملی.

4. وضع کردان در ایران.

نظری سریع به وضع کردان در ایران به ما نشان می دهد که در این کشور مسئله از

دید مخصوصی مطرح است (رجوع شود به فصل نهم همین کتاب، عقیده ثریا بدرخان).

اصرار بر این نکته که کردها و فارسها اصل و مبداء نژادی واحدی دارند، و نبودن دلایل موجه برای دشمنی دو ملت خویشاوند همواره دربیانیه های رسمی و در مطبوعات تکرار می شود. کتاب فارسی رشید یاسمی نیز همین نتیجه گیری را می کند.

با این حال، تهران درسرکوبی اغتشاشات خالد آقای جلالی از سمت آارات یا شورش اسمعیل آقاسمکو (سمیتکو) ی مشهور از سمت اشنویه یا جعفرآقا سلطان اورامان در 1932 شور و شتاب کمتری از خود نشان نمی دهد (در باره اسماعیل آقا سمیتکو رجوع شود به کتاب سابق الذکر و ستارپ، صفحات 212 - 224). بدبختابه روابط کردان و ایرانیان بعد ها تیره تر می شود، و ما در جای خود در این باره توضیح خواهیم داد.

5. کردها در عراق.

اصولا درعراق، یعنی در جایی که اساسنامه کردان از تضمینهای بین المللی برخودردار است شورشها امیت خاصی پیدا می کنند. یک جغرافی دان آلمانی نه نام پرو-

فسور س. پاسارگه Pr. S. passarg معتقد است که: " شگفت انگیز نخواهد بوداگر این ملت چوپان زمخت و آبدیده و قوی اراده و دارای روح واقع نگری، با وجود کمتر بودن افرادش اراده امور سیاسی تمامی کشور عراق را به دست بگیرد " (کتاب مصر و خاور میانه عربی، صفحه 63). با این حال، آن گونه که گزارش کمیسیون عالی بریتانیا در باره اراده عراق از اکتبر 1920 تا ماه مارس 1922 گواهی می دهد کردان به هیچ وجه در انتخابات ملک فیصل شرکت نکردند. وانگهی، از تاریخ 24 دسامبر 1922 ببعد یک اعلامیه انگلیسی - عراقی این حقوق را برای کردهای عراق به رسمیت می شناخت که " در آنجا یک دولت کردی برای خود تشکیل بدهند ". همه می دانند که: سیاست دولت بریتانیا در عراق در یک رشته " دست به عصا رفتنها " و " پیش و پس رفتنها " خلاصه می شد (از جمله رجوع شود به کتاب تبهای شرق، اثر ر. پینون). رویه کردان از همین سیاست ها محسوس است.

در بین سالهای 1919 و 1930، ما شاهد مبارزه ضد انگلیسی شیخ محمود برزنجی سلیمانیه هستیم که خود را " شاه کردستان " اعلام کرد. این شیخ گاهی در اسارت

انگلیستان بسر می برد و گاه مورد عفو قرار می گیرد یا فرار اختیار می کند و بی آنکه خسته بشود همچنان با ایشان در نبرد است تا سرانجام در 1931 او را تحت الحفظ در بغداد نگاه می دراند (اما در باره او از یک گواهی زنده برخورداریم که از کتاب دزدی در کردستان آرام، اثر گ. ف. مولر چاپ 1937 روتلینگن بر داشته ایم). " به کمک حوادثی نظیر حادثه شیخ محمود است که می توان میزان اشتباه مرتکب شده در **لوزان** را سنجید " (مکتوب مستعمراتی، مورخ 20 مه 1931).

به هنگام بررسی پیشنهاد بریتانیا در سازمان ملل، در ماه مه 1932، که گرایش به آزاد کردن عراق داشت، آقای پل بونکور M. Paul - Boncour اظهار داشت که برای کردن نیز خوب بود یک رژیم اقلیتی نزدیک به خودمختاری اداری برقرار کنیم.... این کار در آینده مشکل کنترل منطقه را آسان خواهد کرد. باری، به نظر می رسد سیاست لندن که مساعد به حال یک عراق " مستقل " است حاکی از این تمایل است که خود را از شر قیمومیت کمیسیون دایمی جامعه ملل برهاند و دستش برای دخالت در امور بغداد آزاد باشد (رجوع شود از جمله به ا. نولد E. nolde در کتاب عراق، مبانی تاریخی و موقعیت بین المللی، چاپ 1934 پاریس).

بهر تقدیر، پس از ترک قیمومت، به هیچ تضمین معتبر (رجوع شود به کتاب یوسف ملک درباره آسوریان، تحت عنوان خیانت بریتانیا) آتش شورش دیگری از ناحیه کردن، لیکن اینبار در کوههای شمال یعنی بارزان، مشتعل شد. سرکوبی شورشیان با نیروی هوایی سلطنتی منجر به ویران شدن 1365 خانه در 79 آبادی گردنشین گردید. چند صدایی از میان خود انگلیسیان به اعتراض بلند شد: (نامه هایی به روزنامه تایمز از طرف پرفسور جیلبرت موره ی Gilbert Murray به تاریخ 14 مه 1931 و سرآنولد ویلسن Sir Arnold Wilson ، مورخ 21 مه 1931 ، و کمیسر عالی سابق، سر هنری دابس Sir Henry Dobbs بتاريخ 8 ژوئیه 1931 . همچنین رجوع شود به گزاره ش سر فرانسیس همفری Sir Francis Humphry به کمیسیون قیمومیتها، مورخ نوامبر

1931). در گزارش نوشته شده است " شیخ بارزان به سروان هالت Holt افسر سیاسی بریتانیا میگوید: من تسلیم شدن به ترکان را که دشمن آشکار منند صد باربر تسلیم شدن به غلامان انگلیسیان ترجیح می دهم. " خلاصه، روابط کرد و عرب در عراق بی بی آنکه راه عادلانه ای برای آن پیدا بشود همچنان تیره مانده و ممکن است حوادث پراکنده کم هو بیش شدیدی بیار بیورد (ژوئن 1933، ژوئیه 1935). آدم احساس

می کند که از هنگامی که عراقیها استقلال پیدا کرده اند کردها تقریبا همیشه در برابر ایشان حالت جنگی به خود گرفته اند.

توضیح: (همانطوریکه نویسنده دانشمند پیش بینی کرده است به علت عدم اجرای مواعید اعطای آزادی به کردان، این کشور هرگز روی آرامش بخود ندیده و کردستان عراق در نیم قرن اخیر هیچ - گاه آرام نبوده است. بعد از مبارزات طولانی اکراد به رهبری ملا مصطفی بارزانی و شکست آن در 1975 آتش انقلاب مجددا زیانه کشید و نهضت خودمختاری طلبی کردها هم اکنون (1984) در تمام شمال عراق به صورت مسلحانه ادامه دارد. (احمد قاضی).

... یک سیاح جوان آلمانی طی سال 1936 توانسته است از میهن کردهای عراق دیدن کند و در بغداد مصاحبه مفصلی هم با شیخ محمود کرده است. در آن هنگام، یک "طناب" واقعی نظامی منطقه کردان را از مابقی کشور عراق جدا کرده است.

در ژوئن 1937 از قصد شورشی در سلیمانیه آگاهی حاصل شد و چهار تن از خوانین کرد توقیف شدند. در همان سال، در ماه سپتامبر، کودتای نظامی بکر صدقی که ژنرالی از تبار کردان بود روی داد و یک سال بعد بکر کشته شد.

رشید عالی گیلانی نیز که در 1941 عراق را بر ضد انگلیستان برانگیخت از تبار کردان بود (چنانکه نورالدین محمود نیز کرد است). به هر حال یک لژیون کرد در اختیار او گذاشته شد.

6 . کردهای سوریه.

درباره دویست و پنجاه هزار کرد مقیم سوریه که اینک نوبت بحث از ایشان رسیده است ما به وسیله اثر تحقیقی بسیار عالی پ. روندو، تحت عنوان فرانسهء مدیتره- انه ای و افریقایی، چاپ 1939، صفحات 81- 136) اطلاعاتی به دست آورده ایم، اطلاعاتی که در بعضی نکات با کتاب دیگری تالیف مادام و. واکا V. Vacca تکمیل شده است. این کردها که تحت قیمومیت فرانسه بودند نقش سیاسی خاصی نداشتند و فوئتش حضور آنها در طول مرز سوریه و ترکیه گاهی درد سرهایی ایجاد می کرد. کمیسر عالی جمهوری فرانسه، برای رفع بیم و نگرانی ترکان حکم اخراجی در مورد ارشد خانواده بدرخانین یعنی شاهزاده ثریا گرفت، و او را از آن پس تا حین وفاتش که در 1939 اتفاق افتاد در پاریس بسر نی برد، با این وصف همیشه به آرمان ملی خود وفادار مانده بود.

ضمنا لازم است خاطر نشان کنیم که فعالیت فرهنگی کردان تحت قیمومیت فرانسه

توانسته است با تشعشع مجله **هاوار (فریاد)** و چاپهای متعدد ان خودی نشان دهد.

کردهای سوریه به هیچ وجه تحت تاثیر نهضت کردهای عراق که شامل مناطقی بدون تماس با ایشان بود قرار نگرفتند. در عوض، از حوادث آناتولی عمیقاً به هیجان آمدند (**تلگراف بکری کوتره شا** به جامعه ملل در 1937 مشعر بر اعتراض به کشتار کردان به دست ترکان در "**درسیم**").

7. کردهای شوروی.

اکنون تنها این مانده که اطلاعاتی نیز در باره کردهای مقیم شوروی به دست بد-هیم. مجموع نفرات کردان که در ماورای قفقاز ساکنند ظاهراً نباید از یکصد هزار متجاوز باشد، با این وصف، نظر به سیاست خاص شوروی در باره ملیتها عجب نیست اگر همین عده معدود قطب جاذبه ای برای هم نژادان خود در خارج بوجود بیاورند. اگر بگوئیم که هم اکنون در ایروان بیش از هر جا کتابهای کردی منتشر می شود و در آنجا روزنامه ای به زبان کردی هست و یک دانشسرا و یک تئاتر کردی نیز وجود دارد بیمی از آن نداریم که مارا به اغراق گویی متهم کنند. در دهات کرد نشین که همه اشتراکی شده اند مدارس ابتدایی و کتابخانه ها و ایستگاههای رادیو و ماشین آلات کشاورزی و شرکتهای تعاونی چهره آنها را به کلی دیگر گون کرده است.

ما متاسفیم از اینکه نمی توانیم صفحاتی چند از نشریات به زبان کردی، از جمله مثلاً از چوپان کرد نوشته **عرب شمو** (کتابی که به وسیله خود ما به فرانسه ترجمه و دوباره به زبان ... کردی برگردانده شده و در بیروت به چاپ رسیده است!) و یا از کتابهای کشاورز سرخ (1930) را که امکان میدادند از فعالیت دولت شوروی در مورد این اقلیت آگاه شوید در اینجا بیاوریم. با تایید و بی چون و چرا فایده تحولی که در کردهای مقیم شوروی صورت می گیرد باز می توان از خود پرسید آیا سیاستی که گرایش آشکار به درهم شکستن ساختار عشیرتی دارد متضمن این خطر نیست که به "کردیت" یعنی به فولکور و اشعار حماسی و لباس و آداب و رسوم سنتی و غیره که بقای آنها مدیون همان ویژگیهای عشیرتی است لطمه بزند؟)

مسئله کرد در جریان جنگ دوم جهانی (1940 - 1945) و پس از آن.

ادامه دارد. . . .

Chia.rabii@yahoo.com

2010-06-15

مالمو سوئيد